
Формування стратегічних векторів використання потенціалу підприємства АТ "Харківобленерго" у період російсько-української війни та повоєнний період

Алла Василівна Череп

кафедра фінансів, банківської справи та страхування, Запорізький національний університет, Україна

ORCID 0000-0001-5253-7481

Діана Олександрівна Василенко

економічний факультет, Запорізький національний університет, Україна

Для цитування цієї статті:

Череп Алла Василівна, Василенко Діана Олександрівна. Формування стратегічних векторів використання потенціалу підприємства АТ "Харківобленерго" у період російсько-української війни та повоєнний період. International Science Journal of Management, Economics & Finance. Vol. 2, No. 6, 2023, pp. 12-19. doi: 10.46299/j.isjmef.20230206.02.

Надійшла до редакції: 12 жовтня 2023 р.; **Схвалено:** 26 листопада 2023 р.;

Опубліковано: 01 грудня 2023 р.

Анотація: В статті визначено, що російсько-українська війна завдала руйнівного удару по економіці країни, в тому числі по енергетиці. В умовах сьогодення енергетика України зіштовхнулася з неабиякими труднощами: удари по системі, знищення виробничої інфраструктури, перший в історії блекаут, графіки відключень, тощо. Досліджено роботу АТ «Харківобленерго» як одного з найбільших енергорозподільчих компаній в Україні, проаналізовано результати його роботи у цей складний час. Розглянуто хто найбільше споживає електроенергії та як вона впливає на роботу економічної галузі. Запропоновано напрями спрямування можливостей після воєнного відновлення, з метою побудови сильної, незалежної енергосистеми.

Ключові слова: енергетика, війна, енергетичний потенціал, аналіз фінансової діяльності, відновлення, фонд енергетичної підтримки

1. Постановка проблеми

Енергетика визначає важливу роль в процесах нарощування економічного потенціалу країни, побуті людей, забезпеченні підтримки національної безпеки. Питання енергозабезпечення є важливим стратегічним рішенням, адже завдяки енергетиці стабільно працюють підприємства, громадяни, які підіймають економіку країни за рахунок податків, відбувається захищеність держави від дефіциту енергії. Перед війною економіка України була однією з найбільш енергомістких у світі. В умовах сьогодення українська енергетика вже втратила значну частину потужностей: виведено з ладу чи окуповано понад 50% теплової, 30% сонячної та 90% вітрової генерації, зупинено низку державних шахт. В результаті цього є важливим дослідження нових реалій функціонування енергетичних підприємств, як стратегічно важливої галузі економіки, від яких залежить безперерйне функціонування усіх сфер економіки країни. Саме те, що дана проблема є предметом загальної уваги і обумовлює високу актуальність теми.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Тема формування та використання потенціалу набула поширення в широких колах науковців та досліджується також в редакції Гордніченка Ю.О., Сологуб І.А., Беатріс Ведер ді Мауро [1, с. 210]. Даній темі приділяють увагу також такі видання, як: Суспільне новини [2], Економічна правда [3]. Проблемним питанням сутності та структури потенціалу підприємства, в т.ч.-інноваційного та санаційного, приділяли увагу науковці Адаменко М.В. [5], Дашко І.М. [5], Корнух О.В. [5], Короленко Р.В. [5], Павленко А.І. [4], Череп О.Г. [4, 5].

3. Формуванням цілей статті

Метою статті є дослідження потенціалу підприємства АТ «Харківобленерго» під час війни 2023 року та його післявоєнний шлях.

4. Виклад основного матеріалу

Україна за час своєї незалежності зіштовхнулася з багатьма викликами на своєму шляху: 1991 роки-період соціальних потрясінь, економічна криза 2008 року, 2014 рік-війна на сході України, 2019 рік- корона вірусна інфекції COVID-19, проте у 2022 році сталося найгірше - повномасштабне вторгнення росії на територію України, що спричинило нові перешкоди для країни. Відбулося найбільше за всю історію падіння ВВП, підвищення цін, офіційного курсу долара, рекордна інфляція, зупинення або часткове призупинення виробництва, розірвання економічних ланцюгів, порушення логістики, руйнування інфраструктури, тощо, до невпізнанності змінився банківський, фінансовий сектор країни, крім того війна завдала значних збитків енергетичній системі України та світовим енергетичним ринкам [6].

Енергетика - основа розвитку господарства. Вона забезпечує технологічні процеси в промисловості, дає тепло і світло людям. Це система галузей, що охоплює паливну промисловість та електроенергетику з їх підприємствами, комунікаціями, системами управління, науково-дослідною базою. Галузь електроенергетики є важливою для економіки України та життєдіяльності всього населення (рис.1).

Ми бачимо, що електроенергія є основою функціонування важливих галузей для країни-виробництва, побуту населення, бізнесу, фінансового, будівельного секторів, тобто всіх основних сфер, які є необхідні для стабільного функціонування економічного ринку.

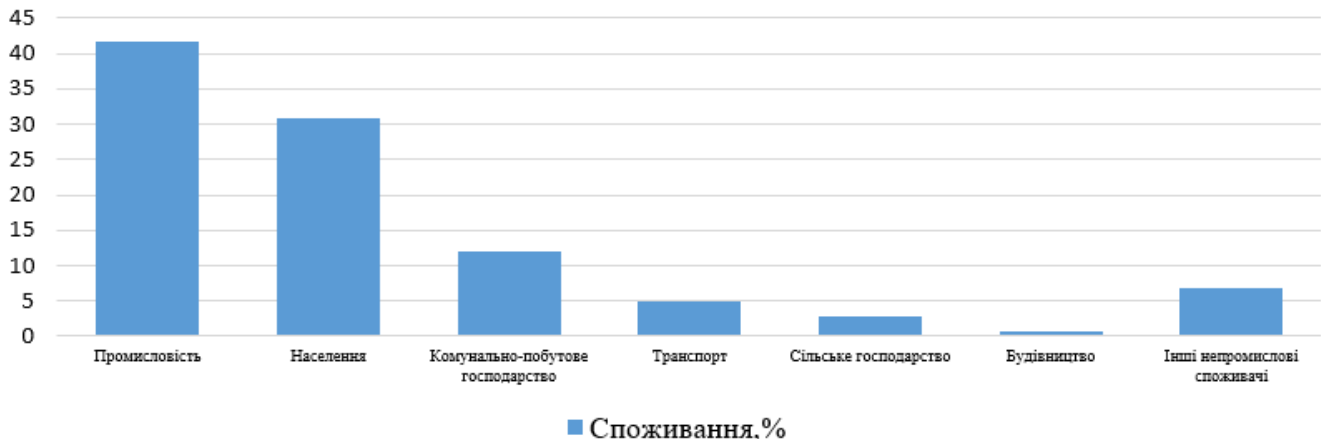

Рис. 1. Структура споживання електроенергії в Україні за основними групами споживачів на січень 2023 року [7].

Дані рис. 1 показують, що більше 40% електроенергії в Україні споживають підприємства промисловості, 31 % - споживає населення і в період війни найменша питома вага споживання припадає на будівництво. Тож, вважаємо що в повоєнний період структура споживання електроенергії в Україні за основними групами споживачів зміниться.

Акціонерне товариство «Харківобленерго»-товариство, яке забезпечує розподіл електричної енергії в одному з найбільш промислових регіонів України- Харківському, який найчастіше зазнає атак з боку країни агресора. Розглянемо аналіз підприємства за 2021-2023 роки та визначимо як війна вплинула на його потенціал. Станом на 30 червня 2023 року активи АТ «Харківобленерго» склали 8448792 тис. грн, необоротні активи підприємства склали 3853801 тис. грн, а оборотні активи – 4594991 тис. грн. Детальнішу інформацію про стан активів за 2021-2023 роки розглянемо на рис. 2.

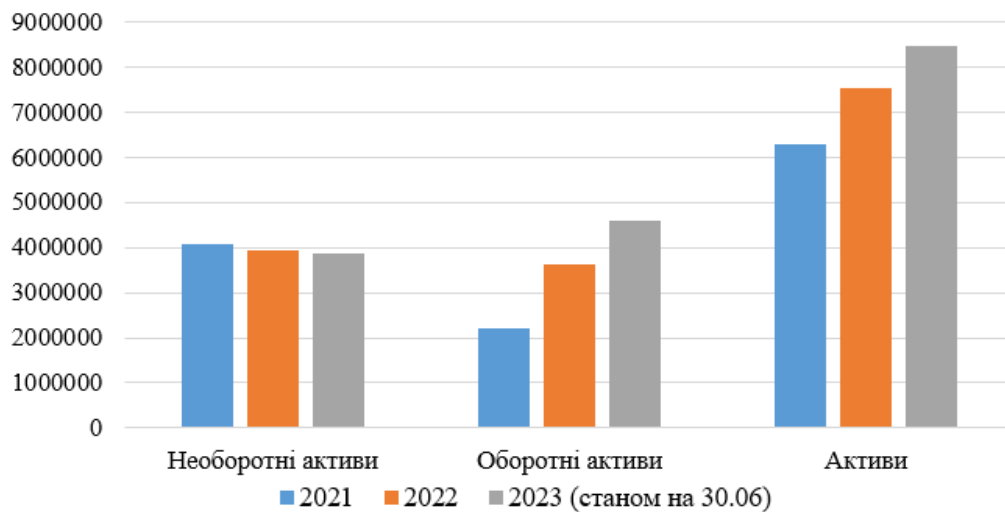

Рис. 2. Динаміка активів АТ «Харківобленерго» за 2021-2023 роки, тис. грн.

Примітка: створено автором на основі [8].

Загалом, спостерігається позитивна динаміка щодо активів, тобто підприємства збільшується обсяг наявного у розпорядженні майна.

Капітал АТ «Харківобленерго» на 30 червня 2023 року становить 3112583 тис. грн (див. рис. 3).

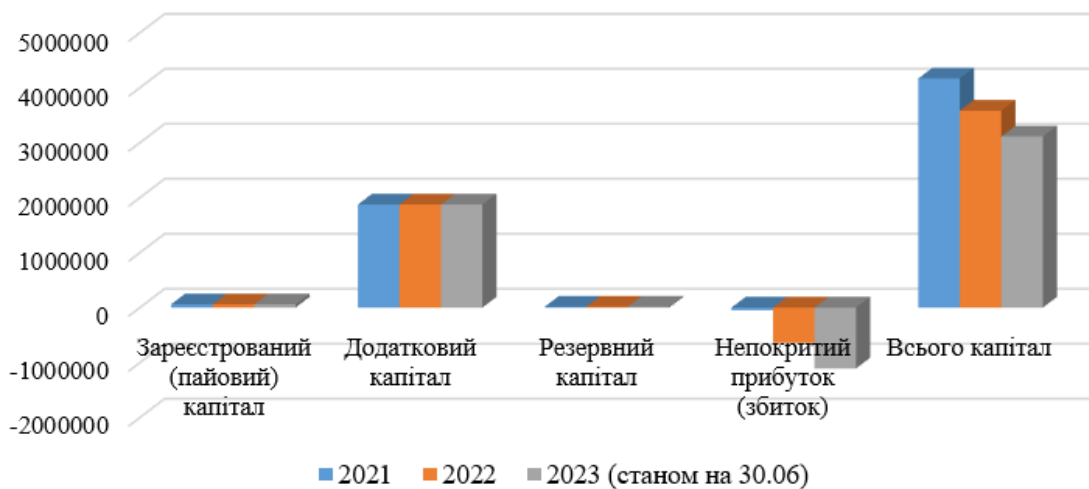

Рис.3. Динаміка капіталу АТ «Харківобленерго» за 2021-2023 роки, тис. грн

Примітка: створено автором на основі [8].

Сума зареєстрованого капіталу протягом 2021-2023 років є незмінною, як і резервного, тобто він не використовувався підприємством з початку війни і ще є в запасі товариства, та додаткового капіталу, бо підприємство не володіє додатково вкладеним капіталом. Сума нерозподіленого збитку, навпаки, з кожним роком збільшується, що є негативною тенденцією, так як і сума загального капіталу.

Проаналізуємо, яка склалась ситуація на підприємстві щодо його зобов'язань (див. табл. 1)

На період 2021-2023 років відстрочені податкові зобов'язання зменшуються, як і інші довгострокові зобов'язання, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги збільшується, станом на 30.06.2023 становить на 46,37% більше, ніж у попередньому 2022 році, сума за розрахунками з бюджетом має тенденцію у 2023 році на зниження у сумі 8842 тис. грн, розрахунки з оплати праці на 2022 рік становлять 27769 тис. грн, що на 18148 тис. грн менше, ніж у 2021 році, але у 2023 році вони знов зросли на 62 %, поточні зобов'язання зростали протягом років, у 2023 році збільшились на 34,86%, свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх джерела фінансування.

Таблиця 1. Зобов'язання АТ «Харківобленерго» протягом 2021-2023 років.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
	2021	2022	2023	2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
Відстрочені податкові зобов'язання	237531	112414	11649	-125117	-100765	-52,67%	-89,64%
Інші довгострокові зобов'язання	73546	38842	38267	-34704	-575	-47,19%	-1,48%
Довгострокові кредити банків							
Короткострокові кредити банків							
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	808993	259618 2	380000 1	178718 9	120381 9	220,92%	46,37%
за розрахунками з бюджетом	35032	143076	134234	108044	-8842	308,42%	-6,18%
за розрахунками з страхуванням	12056		7222	-12056	7222	-100,00%	
за розрахунками з оплати праці	45917	27769	45047	-18148	17278	-39,52%	62,22%
Інші поточні зобов'язання	347365	437244	589649	89879	152405	25,87%	34,86%
Всього	181622 8	380901 6	528629 3	199278 8	147727 7	109,72%	38,78%

Примітка: створено автором на основі [8]

Розглянемо, ситуацію підприємства щодо можливості вчасно погасити свої зобов'язання за допомогою аналізу ліквідності (табл. 2).

Таблиця 2. Показники оцінювання ліквідності та платоспроможності АТ «Харківобленерго» на 2021-2023 рік.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
	2021	2022	2023 (станом на 30.06)	2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,01	0,02	0,00	0,01	0,00%	93,15%
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,06	0,75	0,70	-0,31	-0,05	-29,25%	-6,67%
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,22	0,95	0,87	-0,27	-0,08	-22,13%	-8,42%

Примітка: створено автором на основі [8]

За даними показниками ліквідності підприємства, можемо сказати, що коефіцієнт абсолютної ліквідності за аналізований період знаходиться нижче нормативного значення, а в 2023 році, показник навіть збільшився, свідчить про те що підприємство, до війни (у разі надзвичайної ситуації) та після, не зможе негайно погасити свою заборгованість, що стосується коефіцієнту швидкої ліквідності то він має додатне значення, але на 2023 рік скоротився на 6,67% до нормативного значення, тобто присутня можливість виникнення фінансового ризику, коефіцієнт загальної ліквідності має задовільне нормативне значення на 2021 рік, свідчить про те, що у підприємства було достатньо ресурсів оборотних активів для погашення короткострокових зобов'язань, але у 2022-2023 роках, цей показник знизився, нижче нормативного значення (1), інакше кажучи, з початку війни фінансове становище АТ «Харківобленерго» погіршилось та воно не зможе виконати свої зобов'язання за рахунок активів.

Розглянемо основні фінансово-економічні результати діяльності АТ «Харківобленерго» за 2020-2022 роки (табл. 3).

Таблиця 3. Динаміка фінансово-економічних результатів діяльності АТ «Харківобленерго» за 2020-2022 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2021/2020	2022/2021
Чистий дохід від реалізації продукції	3585730	4652669	3488234	1066939	-1164435	29,76	-25,03
Інші доходи	11176	19488	27765	8312	8277	74,37	42,47
Разом доходів	3596906	4672157	3515999	1075251	-1156158	29,89	-24,75

Продовження таблиці 1

Собівартість реалізованої продукції	3456994	4398812	4294050	941818	-104762	27,24	-2,38
Інші витрати	29	1074	45505	1045	44431	3603,45	4136,96
Всього витрат	3457023	4399886	4339555	942863	-60331	27,27	-1,37
Валовий прибуток	128736	253857		125121	-253857	97,19	-100,00
Чистий фінансовий результат: прибуток	4994	29485		24491	-29485	490,41	-100,00
Збиток			582958	0	582958		

Примітка: створено автором на основі [8]

АТ «Харківобленерго» за підсумками 2022 року отримало збиток у сумі 582958 тис. грн. Чистий дохід у 2022 році на 1164435 тис. грн зменшився, порівнюючи з 2021 роком, як і собівартість продукції, також вона є більшою за дохід, що є негативно для підприємства, адже означає те, що в нього залишається менше коштів для здійснення інших витрат, які на кінець 2022 року хоч і зменшились, але не суттєво, лише на 1,37%. Станом на I півріччя 2023 року у підприємства надалі спостерігається збиток за фінансово-економічними результатами у сумі 84477 тис. грн. [8].

Загалом, за фінансовими результатами, можемо сказати, що АТ «Харківобленерго» гідно прийняв удар війни по своїй системі, але найбільшим збитком є руйнування електричної інфраструктури, що несе за собою великі витрати.

По закінченню війни, Україну чекає довгий шлях відновлення. Зокрема, це великі витрати на відбудову міст, покриття боргу, забезпечення оборони країни тощо. Також один з пріоритету є підвищення енергетичної безпеки країни, розвиток відновлювальної енергетики [9], відбудова енергетичного сектору за новими технологіями, адже за даними Міністерства енергетики, внаслідок війни пошкоджено до 75% об'єктів відновлюваної енергетики [10], зробити всі дії, щоб остаточно позбутися залежності від російського палива, в Україні є всі можливості для забезпечення себе та сусідніх країн природнім газом, для цього необхідно підтримувати тісні зв'язки з європейськими газовими та електричними мережами, ефективніше споживати енергію. Наразі вже будуються плани по відновленню енергетики, «створено важливий та унікальний інструмент, такий як фонд енергетичної підтримки України [11], при Секретаріаті Енергетичного Співтовариства, який сприяє відновленню енергосектору країни та свідчить про довіру до неї, бо кошти до нього надходять від 12 держав, організацій і компаній, зокрема це від країн Німеччини, Великої Британії, Іспанії, Ісландії, Данії, Європейської комісії, Регіональної асоціації органів регулювання енергетики (ERRA), Регіонального центру досліджень енергетичної політики» [12], тощо, за кошти з фонду закуповують і передають енергокомпаніям необхідне їм обладнання для відновлення та забезпечення нормальної роботи. Щоб покращити фінансовий стан українських домогосподарств, держави та українських громадян, уряд має залучитися підтримкою країн-партнерів, залучити різні інвестиції в енергетичний сектор України, основними напрямками є атомна енергетика, відновлювана енергетика, гідроенергетика, виробництво водню та біопалива, підвищення гнучкості енергосистеми та будівництво маневрових

потужностей, розвиток електромереж та енергетичної інфраструктури, видобування та транспортування газу, розвиток нафтотранспортної та нафтопереробної інфраструктури [13].

5. Висновки та перспективи подальших досліджень

Отже, за результатами аналізу діяльності АТ «Харківобленерго», можна зробити висновки, що російсько-українська війна підірвала потенціал підприємства, адже наразі воно немає значних коштів на покриття своїх заборгованостей та працює в збиток, але незважаючи на це товариство функціонує, та попри постійні обстріли йому вдається відновлювати електропостачання у місцевостях, де було пошкоджено електричні лінії [14].

Після української перемоги, враховуючи колосальні збитки, спочатку потрібно ефективно відбудувати енергетику, це можливо за рахунок фінансової підтримки європейських партнерів та інвестицій, а потім забезпечити її ефективний розвиток, вдосконалення за рахунок побудувати чітких пріоритетів, які націлені на успіх, інтенсивнішого підвищення енергоефективності та зміни політики. Під час війни Європа показала готовність об'єднати мережі, що означає достойну та стійку енергомережу України, тому у майбутньому разом з інтеграцією, для енергосистеми України відкриваються нові можливості та енергетика вийде на новий світовий рівень [15].

Список літератури:

- 1) Редакція Ю. Городніченка, І. Сологуб, Беатріс Ведер ді Мауро. Паризький звіт №1. Відбудова України: принципи та політика. Київ, 2022. С. 210.
- 2) Суспільне новини. Електроенергія. URL: <https://susplne.media/tag/elektroenergia/>
- 3) Денисюк М. Економічна правда. Яким буде енергетичний сектор після війни.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/4/701854/>
- 4) Череп О., Павленко А. Дослідження сутності та структури санаційного потенціалу підприємства. Економічний простір. 2019 № 150. Дніпро: ПДАА. С. 29-40.
- 5) Cherep Alla, Adamenko Maryna, Cherep Oleksandr, Dashko Iryna, Korolenko Rita, Kornukh Oksana. The Influence of the Innovation Potential of Personnel on Strengthening Economic Security of Ukrainian Enterprises in the Post-War Period" by. Has been published in the WSEAS Transactions on Business and Economics, ISSN / E-ISSN: 1109-9526 / 2224-2899, Volume 20, 2023, Art. №8, p.70-79.
- 6) Укрінформ. Збитки енергосистеми від російських обстрілів. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3725569-zbitki-energosistemi-ukraini-vid-rosijskih-obstriliv-perevisuut-10-mlrd-proon.html> (дата публікування: 14.11.2023).
- 7) Економіка України. Хто в Україні споживає найбільше електроенергії. URL: <https://thepage.ua/ua/economy/spozhivannya-elektroenergiyi-v-ukrayini-ta-yak-formuyutsya-grafiki-vidklyuchen> (дата публікування: 04.01.2023).
- 8) Офіційний сайт АТ «Харківобленерго». Фінансова звітність. URL: <https://www.oblenergo.kharkov.ua/uk/shareholders/finreport>
- 9) Юридична газета online. Озвучено п'ять пріоритетів у сфері енергетики України на 2023 рік. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/ozvucheno-pyat-prioritetiv-u-sferi-energetiki-ukrayini-na-2023-rik.html> (дата публікування: 14.04.2023).
- 10) Українська енергетика. Відновлювальна енергетика: втрати і рецепти відновлення. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/vidnovliuvana-enerhetyka-vtraty-i-retsepty-vidnovlennia> (дата публікування: 12.05.2023).
- 11) Економічна правда. Олексій Павлиш. Внески донорів до фонду підтримки енергетики України перевищили 320 мільйонів євро. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/7/706310/> (дата публікування 07.11.2023).

12) Interfax-Україна. Економіка. Фонд підтримки енергетики України акумулював близько \$220 млн - глава Міненерго. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/924453.html> (дата публікування: 22.07.2023)

13) Офіційний сайт Міністерства енергетики України. Економіка. Енергетичний фронт. URL: <https://www.mev.gov.ua/reforma/enerhetychnyy-front>

14. Офіційний сайт АТ «Харківобленерго». Енергетики відновили електропостачання після обстрілів. URL: <https://www.oblenergo.kharkov.ua/uk/node/13881319> .

15. BBS NEWS Україна. Україна стала членом «енергетичного Євросоюзу» під час війни. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-60764933> (дата публікування: 16.04. 2022)

Formation of strategic vectors for using the potential of JSC Kharkivoblenergo during the Russian-Ukrainian war and the post-war period

Alla Cherep

Department of Finance, Banking and Insurance, Zaporizhzhia National University, Ukraine
ORCID 0000-0001-5253-7481

Diana Vasylenko

Economics faculty, Zaporizhzhia National University, Ukraine

Abstract: The article determines that the Russian-Ukrainian war has dealt a devastating blow to the country's economy, including the energy sector. In today's conditions, Ukraine's energy sector has faced serious difficulties: strikes on the system, destruction of production infrastructure, the first blackout in history, blackout schedules, etc. The work of JSC «Kharkivoblenergo» as one of the largest energy distribution companies in Ukraine, the results of its work in this difficult time are analyzed. It considers who consumes the most electricity and how it affects the work of the economic sector. Directions for directing the possibilities of post-war recovery in order to build a strong, independent energy system are proposed.

Key words: energy, war, energy potential, analysis of financial activity, recovery.
